

Спінова Ю. О.^{1,3}

yu.spinova@ukma.edu.ua

Василюк О. В.^{2,3}

vasyliuk@gmail.com

¹Національний університет «Києво-Могилянська академія»

²Інститут зоології ім.І. І. Шмальгаузена НАНУ

³Ukrainian Nature Conservation Group

ВТРАЧЕНІ ОБ'ЄКТИ ТА ТЕРИТОРІЇ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ (1972-2017): ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Анотація. Представлено поточні результати проведеної роботи по виявленню втрачених за минулі роки цінних природоохоронних об'єктів та ділянок на території Донецької області.

Summary. The paper below presents intermediate results of identifying the lost valuable nature conservation objects and territories in the Donetsk region.

Ключові слова: *природно-заповідний фонд, Донецька область*

Природно-заповідний фонд Донецької області представлений досить різноманітною мережею об'єктів і територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) майже всіх типів та категорій. Станом на 01.01.2018 року їх кількість досягла 123 і становить площу 110203,9 га або 4,16% від загальної території області.

Як нам вдалось з'ясувати, в минулому на території Донецької області були створені і інші території та об'єкти ПЗФ, які з різних причин були скасовані до цього часу. Певна інформація про скасування об'єктів присутня в рішеннях Донецької обласної ради (Виконкому Донецької обласної ради), в яких безпосередньо зазначена інформація про скасування статусу окремих об'єктів ПЗФ. В одному з випадків нами виявлене рішення, яким був створений заказник, відсутній в сучасних списках ПЗФ області, проте не вдалось встановити, коли і яким рішенням він був скасований. Також, ми дослідили причини втрат природно-заповідного фонду з 1972 року і до цього часу, з метою вироблення механізмів недопущення таких втрат в майбутньому. Ми не розглядаємо причини скасування низки ПЗФ, які були ліквідовані у 1939 році, оскільки вони існували у зовсім іншому правовому полі і не є порівнянними з сучасними ПЗФ.

Загалом було знайдено інформацію щодо 19 територій та об'єктів ПЗФ, які відсутні в сучасному переліку ПЗФ області. Їх площа складає щонайменше 4296,49 га (для 4 скасованих об'єктів колишні площі ми не змогли встановити), що становить 3,9 % від загальної площі усіх ПЗФ області. Також, це становить 0,16 % від загальної площі Донецької області (див. Табл.).

Досліджуючи причини скасування вказаних об'єктів ПЗФ, мусимо зазначити, що офіційної інформації про причини скасування більшості з них встановити не вдалось. 13 об'єктів увійшли до складу НПП «Святі гори» і один

– до складу НПП «Меотида». Сумарна площа цих об'єктів становить понад 99% від всіх скасованих ПЗФ області. Тому логічно було б припустити, що скасування відбулось по причині входження об'єктів до складу НПП. Проте, як бачимо, скасування відбувалось у різні роки. Тим більше, є ще 3 ПЗФ, що входять до складу НПП «Святі гори», а також 8 таких, що входять до НПП «Меотида» але вони не були скасовані. Тому припускаємо, що в частині НПП «Святі гори» скасування поглинутих ПЗФ відбувалось з метою «розчинити» їх в господарській зоні НПП, тим самим створивши можливості для господарського освоєння їх території.

№	Назва об'єкту	Площа (га)	Рішення про створення	Рішення про скасування	Місце розташування, додаткова інформація
Регіональний ландшафтний парк					
1	Половецький степ	1335	11	16	Нікольський, Мангушський райони; в басейні р. Берда та її притоку р. Темрюк. З 2004 року увійшов до складу РЛП «Меотида», у 2009 - до складу НПП Меотида
Ландшафтний заказник					
2	Гори Артема	1000	2	10	Слов'янський район; Святогірське лісництво, входить до складу території НПП «Святі гори» [3]
3	Підпісочне	197	1, 7	13	Лиманський район; за 2 км на південний захід від ок. с.Дробишеве, входить до складу території НПП «Святі гори» [2, 3]
4	Святогорський		2	10	Лиманський район, Святогірське лісництво; входить до складу території НПП «Святі гори»
5	Соснові насадження	686	7	15	м. Святогірськ, соснові насадження, розташовані навколо міста, дубові насадження (в 1970 році – 120-річного віку); входить до складу території НПП «Святі гори» [2, 3]
Орнітологічний заказник					

6	Болото Мартиненкове	20	6	13	Лиманський район, за півкілометра від смт Ярова, входить до складу території НПП «Святі гори» [3]
Гідрологічний заказник					
7	Кирсанове	3	5	15	Бойківський район; на правому березі р. Кальміус, біля с. Майорове [3]
Ботанічний заказник					
8	Конвалія		4	13	Лиманський район; ліс у заплаві р. Сіверський Донець [3]; входить до складу території НПП «Святі гори»
Лісовий заказник					
9	Сосна	527	7	15	Слов'янський район, Маяцьке лісництво; входить до складу території НПП «Святі гори» [2]
Ентомологічний заказник					
10	Удачненський	5	?	?	Покровський район, с. Удачне, кол. Колгосп «Дружба»
11	Чорний Жеребець	223	8	13	Лиманський район, Ямпільське лісництво; входить до складу території НПП «Святі гори»
Геологічна пам'ятка природи					
12	Печера в Докучаєвську	0,01	7	14	м. Докучаєвськ, на схилі правого берега р. Волноваха, в старій частині Докучаєвського доломітового кар'єру
Гідрологічна пам'ятка природи					
13	Озеро Чернецьке	12,24	3,9	13	Лиманський район, лісове озеро-стариця на території Лиманського лісгоспу входить до складу території НПП «Святі гори» [3]
14	Урочище Чернецьке	12,24	3,9	13	Лиманський район, входить до складу

					території НПП «Святі гори» [2, 3].
Категорія не встановлена					
15	Природне дубове насадження	268	?	?	Майорське лісництво Великоанадольського лісгоспу [3]
16	Урочище Приазовське	7	?	12	Нікольський район, Ялтинське лісництво [2]
17	Ділянка солодцю голого	1	?	?	Околиці с. Білосарайка, на ракушнякових схилах, колишній колгосп «Росія» [3]
18	Серебрянський ліс	?	?	?	Лиманський район, Ямполівське лісництво; входить до складу території НПП «Святі гори» [2]
19	Олександрівська лісова дача	?	?	?	Лиманський район, входить до складу території НПП «Святі гори». Можливо, сьогодні це ліс біля с. Олександрівки Лиманського району, що увійшов до складу НПП «Святі гори».

Примітки:

1. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 21.06.1972 р. № 310
2. Постанова Ради Міністрів УРСР від 28.10.1974 р. № 500
3. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 25.12.1975 р. № 622
4. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 10.01.1979 р. № 9
5. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 11.03.1981 р. № 155
6. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 17.12.1982 р. № 652
7. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 27.06.1984 р. № 276
8. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 24.12.1986 р. № 549
9. Рішення виконкому Донецької обласної ради від 9.01.1991 р. № 7
10. Указ Президента України від 13.02.1997 р. № 135/97
11. Рішення Донецької обласної ради від 29.02.2000 р. № 23/11-253
12. Рішення Донецької обласної ради від 24.03.2000 р. №23/12-285
13. Рішення Донецької обласної ради від 02.10.2004 р. № 4/18-508
14. Рішення Донецької обласної ради від 23.12.2005 р. №4/31-774
15. Рішення Донецької обласної ради від 26.09.2008 р. №5/19-600
16. Указ Президента України від 25.12.2009 р. №1099/2009

Використані джерела

1. Донецька область: Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення (<http://data.gov.ua>).
2. Лыпа А.Л., Федоренко А.П. Заповедники и памятники природы Украины.– К.:Урожай, – 1969. – 187 с.
3. Заповедная природа Донбасса: Путеводитель / Сост. А.З. Дидова. - Донецк: Донбасс, 1983 - 87 с.